

במסכת הוריות "שביית דין חייבין עליה"?

היה משמש עם הטחורה, ואמרה לו "נטמאתי", ופירש מיד, קודם שימות האבר, הרי זה חייב כרת בזדון וחטאת קבועה בשוגג, מפני שיציאתו [פרישתו] הנאה לו כביאתו.⁽⁵⁾

וכאן שבה המשנה לדין ביאת מקדש, ומביאה מדברי התנאים שחלקו על המבואר ברישא דמשנתנו שאף בהעלם קודש או העלם מקדש חייב הוא קרבן עולה ויורד.

רבי אליעזר חולק על מה שחייב תנא קמא קרבן עולה ויורד אף כשנעלם ממנו הקודש או המקדש, ואומר:

כיון שאמרה תורה: "או בנבלת [ה]שרץ טמא, ונעלם ממנו", הרי למדנו: על העלם שרץ הרי הוא חייב קרבן עולה ויורד, ואינו חייב קרבן עולה ויורד על העלם מקדש.⁽⁶⁾

שבמקדש". כלומר, אם הורו בטעות להתיר טמא במקדש, באופן שהוא עובר על מצות עשה "וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב", או באופן שנכנס למקדש והוא עובר על לא תעשה "ואל המקדש לא תבא", "ולא יטמאו את מחניהם",⁽⁴⁾ בין בזה ובין בזה אין הם חייבים. והטעם הוא, משום שקרבנו עולה ויורד.

"אבל חייבין על עשה ולא תעשה שבנדה", שהרי קרבנו חטאת קבועה; וביאור המשנה שם מתבאר במשנתנו.

זו – שהייה במקדש למי שנטמא בתוך העזרה – היא מצות עשה שבמקדש, ששנינו עליה במסכת הוריות: "שאיין חייבין בית דין עליה", כלומר: אם הורו בית דין שהנטמא במקדש אינו צריך לצאת מיד בדרך קצרה, ועשו על פיהם, אין הם חייבים להביא קרבן.

ואיזו היא מצות עשה שבנדה ששנינו עליה

דקרינן ביה "וישלחו מן המחנה", ואף על פי שיש נמי לא תעשה ד"ולא יטמאו את מחניהם" עמו ... וכן אין חייבין על לא תעשה שבמקדש דהיינו נטמא בחוץ, דלית ביה עשה אלא לא תעשה; [ויובאו דברי רמב"ן אלו בהערות על סוגיית הגמרא לקמן יז ב, וראה מה שיתבאר שם].

5. כתב רש"י: היינו דומיא דעשה שבמקדש, שאירעה לו הטומאה משבא בהיתר לידי כניסה.

6. לקמן בתוספות יט א, נחלקו בעלי התוספות אם אינו חייב עולה ויורד, אבל חייב הוא חטאת קבועה, או שפטור הוא מחטאת לגמרי.

הן ל"פר העלם דבר של ציבור" והן ל"פר כהן משיח", אך במסכת הוריות ביאר רש"י שהמשנה אינה מתייחסת אלא ל"פר העלם דבר של ציבור".

4. נתבאר על פי רש"י לקמן יז ב ד"ה אין חייבין ורש"י בהוריות שם; וראה גם ברש"י לקמן טז ב, ד"ולא יטמאו את מחניהם" לא משמע מי שנטמא בעזרה משום שכבר טימא.

והנה נראה מזה ומלשון המשנה "זו היא מצות עשה שבמקדש" דהנטמא בעזרה אינו עובר אלא בעשה; אך אין הדבר כן, וכמבואר בהדיא לקמן טז ב שהנטמא במקדש לוקה; וראה ברמב"ן לקמן יז ב, שכתב: הכי קתני: אין חייבין במקדש על עשה, כגון שנטמא בפנים,